

Neil MacCormick-en *Akatsik egin al dezakete epaileek?*

(Can Judges Make Mistakes?, by Neil MacCormick)

BENGOETXEA CABALLERO, Joxerramon

BIBLID [1137-1951 (2007), 15; 141-143]

MacCormick gero eta ezagunagoa bilakatu ari da gure artean. Hasiara batean, eta 1978. urtean bere *Legal Reasoning and Legal Theory* liburua argitaratu zuenetik, Zuzenbidearen teoria analitikoan murgiltzen zirenek bakarrik ezagutzen zuten; hori bai, mundu mailan. Ongi oroitzen naiz 1986. urtean, tesia Edinburgoko Unibertsitatean bere zuzendaritzapean egitera joan nintzenean, poliki-poliki bere izena politikaren filosofoen eta konstituzionalisten artean ezagutzen hasi zela, *Legal Right and Social Democracy* liburua argitaratu berri zelako. Azken urteotan, bere europarlamentari postuagatik, *Scottish National Party*-ren baitan hartu duen lidergo ideologikoagatik, Eusko Legebiltzarrean zein Europar Batzordean izandako ekarpenengatik eta handik gutxira gure prentsa euskaltzalean izandako oihartzunagatik ezagun eta ospetsua egin da gure artean. Pertsonalki, nahiko zaila egiten zait hainbeste miresten dudan

personari buruz laburpen txiki bat egitea, eta **Eleri**arako bere testu anitzetako bat aukeratu behar izan dudanean egokiena hautatzea ez da eginkizun samurra izan.

Eleriako Klasikoetarako aukeratu dugun testu honek oso galdera garrantzitsua egiten du, galdera horri oso modu interesgarrian erantzuten saiatuz. Sarrera honetan, autoreak galdera edo gaiaren tratamenduari ekiteko hartu duen planteamendua aztertu eta komentatuko dugu, eta, bide batez, planteamendu hau autorearen ibilera teorikoan kokatzen saiatuko gara, azken urrats batean ideia hauen gaur egungo panorama teorikoaren testuinguruan jarritz.

Testua Gunther Ellscheid Saarbrücken-go Zuzenbide irakasle, Zuzenbide naturaleko pentsalari kritikoa eta epaile denaren omenezko liburuan

dago argitaratuta, eta MacCormickek bere ome-
nez eman zuen hitzaldi batean oinarritzen da.
Testua, beraz, alemanen areto bati zuzenduta
dago, eta horregatik saiatzen da autoreak
Zuzenbide konparatuaren ikuspegia hartzen eta
britainiar Zuzenbide administratiboa azaltzen,
edo, gutxienez, Zuzenbide horretatik dagoen apu-
rra.

Epailleek akatsik egin ote dezaketen galde-
rari oso erantzun ironiko egokia emanaz datorkigu
autoreak: eta, egingo balute ere, jabetuko al lirate-
ke akademikoak? Ingeniozko erantzuna baino
gehiago dago horren atzean: izan ere, ba al da
ikuspegi pribilegiaturik, bai ezagutzaren teoriatik
eta bai pragmatikatik okerrak eta akatsak detekta-
tzeko? Noren ikuspegitik jakingo dugu akatsik ote
dagoen: epailearenetik, Zuzenbidearenetik ala kri-
tikoarenetik?

Aipatzekoa da autoreak sarrera moduan
egiten duen azterketa, azalduz nola Britainia
Handian Zuzenbide administratiboak garapen
erlatiboa izan duen eta nola arlo publikoaren ekin-
tza ohiko jurisdikzioan aztertu eta kontrolatu izan
den. Azalpen hau beharrezkoa da europar konti-
nenteko edozein Zuzenbide sisteman, baina egile-
ak azalpen hau ematen digu *Anisminic* aferaren
garrantziaz jabe gaitezen. Horrekin batera,
Administrazio zuzenbidearen antzeko zerbait
sortu zen Britainia Handian –eta honetarako
Ingalaterra, Gales, Ipar Irlanda eta Eskoziako
Zuzenbide sistemetan–. Jurista britainiarrak
Europako beste herrietan horrelako azalpenak
ematera behartuta daudela esan daiteke, alde
batetik Zuzenbide konparatuaren ikuspegia eta
pentsamolde joera kontinenteko jurista gehienek
baino askoz ere barreiatuagoa daukatelako, eta
bestalde beren Zuzenbideko kontzepzioak, batez
ere jurista ingelesak, egiaz ezberdinak direlako.

Anisminic aferaren inguruan, beraz, bi era-
baki ezberdin eta kontrajarri azaltzen dizkigu
MacCormickek, eta *Common Law* sisteman azken
urteotan eragin handienetakoa izan duten bi epai-
le ospetsuenak aztertzen ditu ondoren: Lord
Diplock eta Lord Reid, afera berberaren inguruan.

Lord Diplock, bere teoria hau azaldu zuene-
an, *Court of Appeal*-eko epailea zen, nahiz eta
gero Lord bilakatu, Lorden Ganberan. Bere teoria
honi, *autoritatearen ikuspegia* edo *epaileen akats-
gabetasunaren teoria* deitzen dio MacCormickek.
Honen arabera, epai edo epailearen erabaki
baten zuzentasuna erabakia ematen duenaren
agintearen arabera da. Exekutiboa prest bada-
go erabaki hori, eman duen organoak eman due-
lako, aplikatu eta errespetarazteko, orduan
zuzena da. Epaille edo epaimahai batek esaten
badu zerbait gertatu dela, hori egia ofizial bilaka-
tzen da; ez benetan gertatu delako, baizik eta ofi-

zialki aintzatetsitako aginte batek gertatutzat jo
duelako. Gertakari horren ondorio juridikoak epai-
leak edo auzitegiak ezarriko ditu, eta horiek gora-
goko beste auzitegi batek, Zuzenbidearen
ikuspegitik, aldatzen ez dituen bitartean, ondorio
edo epai zuzenak izango dira.

Lord Diplockek, neurri handi batean,
Zuzenbide positiboaren tesia berresten du, baina
errealismo juridikoak emandako ikuspegitik; ale-
gia, eraginkortasunaren ikuspegitik: epaile batek
emandako epaia ez bada helegite baten bitartez
zuzentzen, epaia zuzena izango da, eta defini-
zioz edo kontzeptualki ezin du akastuna izan,
zuzentasuna hain zuzen ere epaia eman duena-
ren aginte instituzional eta ofizialean datzalako.
Zuzentasuna Auzitegi Gorenaren iritzia marka-
tuko du.

Lord Reiden pentsamoldea, aginte ofiziala-
rekin zerikusi esturik ez duen beste ikuspegi bate-
an kokatzen da, berari zuzentasun materiala
interesatzen baitzaio. Bere ustez, gauza bat da
erabaki baten baliozkotasuna, goian ikusitakoa,
eta beste bat, ez derrigorrean berdina, erabaki
horren egokitasun edo zuzentasuna.
Baliozkotasuna aztertu nahi bada, orduan
Diplocken neurkina ongi dago –alegia, erabakigi-
learen agintea–, baina erabakia zuzena ote den
jakiteko, beste irizpideei begiratu behar zaie.
Ikuspegi honetatik, epailleek akatsak egin ditzake-
te, nahiz eta beraien epaiak baliozkoak izan.

Baina bi ikuspegi hauek Zuzenbidearen bi
teoria ezberdinekin lotzen ditu MacCormickek:
positibismoa eta errealismo juridikoa, eta
Zuzenbide naturala. Aipatzekoa da, ildo honetatik,
gure egileak Kelsen bera Diplockekin lerrotatu
izana, batez ere *Zuzenbidearen Teoria Hutsa*-ren
azken argitalpenaz, Kelsenek hil baino lehenago
Kalifornian argitara eman zuena, han garbi ikus-
ten baita ezin dela frogatu epai bat akastuna
denik, ez bada Zuzenbidearen barruko irizpide bat
erabiltzen; hau da, baliozkotasun juridikoa bera,
sistema juridiko bereko beste epai batek ekarria.
Interesgarria da ere Reiden sokan Dworkin koka-
tzea. Izan ere, Dworkinen ustez Zuzenbidezko
galderek erantzun zuzen bakar bat dute, epailleek
edo juristek erantzunarekin batzuetan ez asmatu
arren. Ikuspegi honetatik, epailleek akatsak egin
ditzakete.

Ekarpena Zuzenbidearen irakaskuntzari
buruzko bi kontzepzio ezberdinekin ere aritzen da,
eta honetan datza, agian, lan honen balio handia:
epaileen kontzepzioak Zuzenbidearen teoriaren
historian oso errotuta dauden kontzepzioak direla,
Zuzenbidea bera ulertzeko bi modu ezberdin,
lehen hurbilketa batean bi modu uztarrezintzat jo
daitezkeenak, baina azken batean bakoitzak egia-
txoren bat ere badakar. Epailleek ezin badute

hutsik egin, Zuzenbidea irakasten duten juristek zer-nolako ikuspegia hartuko dute? Nola irakatsi behar dute Zuzenbidea? Aginte gehien daukaten auzitegien epaiak aztertuz, ala Zuzenbidearen printzipio eta muinak aztertuz?

Baina bi ikuspegiok badute epaileen lanaren eta kulturaren gain eraginik: Diplocken ikuspegitik, garrantzitsuena epaileen emaitza izango da. Epaiak ahalik eta argien eta motzena izan behar du, eta epaileek, erabakia emateko, batez ere aurreko auzitegiek zer-nolako erabakiak hartu dituzten aztertu beharko dute. Hein batean egiarik edo zuzentasunik demostratzerik ez dagoenez, epaiak aginteduna izan behar du, baina ez bereziki arrazoitua, eta epaileak izango dira azken hitza izango duten aktoreak.

Reiden tesiarekin, aldiz, zuzentasuna aurkitzeko ahalik eta iritzi gehien aztertu eta konparatu beharko dira, eta erabaki zuzena aurkitzen denean arrazoi zehatz eta osoak eman beharko dira egokitasunaz edo zuzentasunaz konbentzitzeko. Horrelako epaiak emateko gaitasun berezia behar da, eta epaileek bertute bereziak izan beharko dituzte, zuzentasuna aurkitzeko gaitasuna, legegileari suposatzen zaizkion bertuteak. Diplocken ikuspegian, botereen banaketa zorrotza dago, eta epaileak agintea du Zuzenbidea zer den esateko, agintea duelako. Zuzenbidezko Estatuaren kontzepzio berezi bat dago honen atzetik: epaileek diotena zuzena izateko, agintea duten pertsonak izan behar dute. Reiden ikuspegitik, aldiz, epaileak eta legegilea elkarlanean ari dira.

MacCormickek galdera soil batekin arlo eta arazo askori heltzen dio: Zuzenbidearen teoria nagusiak, Zuzenbide irakaskuntzaren zeregina, epailetzari buruzko kontzepzioak, Zuzenbidezko Estatuari buruzko pentsamoldeak, arrazonamendu praktikoaren zeregina Zuzenbidean eta bereziki epaigintzan, etab. MacCormickek arazo hauek guztiak arakatu ditu, eta oso modu interesgarri eta orijinalean biltzen ditu lan honetan, galdera soil bat ardatz harturik: akatsik bai?

Agintearen ikuspegia ukatu gabe, eta batez ere ikuspegi honek bermatzen duen egonkortasunaz baliatuz, MacCormickek Reiden alde egiten duela esan daiteke. Dworkinen erantzun zuzen bakarraren tesia besarkatu gabe, esan daiteke pentsalari eskoziarrari gehien interesatzen zaiona arrazonamenduaren alderdia dela: epaiaren zuzentasunaren aldeko arrazoiak eman behar dira, eta honek diskurtsoaren dinamika berezi bat sortzen du, argumentazioaren teoria. Eta filosofia germaniar jakin batekin elkartzen da berriz; alegia, Habermas eta Alexyrenarekin. Epaiak bidezkotu beharrak ondorio garrantzitsuak dakartza: (i) aginte hutsa ez da nahikoa; (ii) epaiaren aldeko arrazoi onak, edo konbentzigarriak, koherenteak, konsistenteak eman behar dira; (iii) juristek ikuspegi kritikoa ere hartzen dute; eta (iv) arrazoi praktikoaren arloan kokatzen da epaiak berak egiten duen zuzentasunaren aldarrikapena; hots, erabakia, Zuzenbidea oinarritzat hartuta, zuzena dela. MacCormicken lan guztia tradizio honetan kokatzen da, arrazoi boterearen gainetik jartzen duen eskoziar "argitzearen" edo *Enlightenment* tradizioan hain zuzen ere.